

SZEKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZEKELY UJSÁG

Megjelen hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap.
Előfizetési ára helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. — M. kir. postatakarékpénztári csekk- és kliring 10,489. sz. — — — Helyközi telefon 15. sz.
Mindenféle díjak Székelyudvarhelyt előre fizetendőek.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
BETEGH PÁL
LAPTULAJDOSNOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. szám, hova az előfizetések, kéziratok és hirdetések küldendők. Kéziratokat vissza nem adunk. — Hivatalos hirdetések 100 szög szavankint 6, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet cm 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. — Nyílt-tér sora 1 korona

Ez már csakugyan — nem győzelem!

Írta: *Kossuth Ferenc.*

Lukács László egy hirlap munkatársával beszélgetett. A miniszterelnök nem bőszevu, ok nélkül nem szokott beszélni, ha tehát beszélt, valami célja volt. E cél jól elrejtette Lukács László úgy, hogy megtalálni nem, csak sejteni lehet. E cél abban a válaszban volt elrejtve, amelyet arra a megjegyzésre adott, hogy „nem lehet az, hogy az ellenzék szó nélkül beleilleszkedjék a parlamenti működés rendjébe és lemondjon oly események reparációjáról, amelyekbe végre is lehetetlen belenyugodnia“. Erre mondta Lukács, „bizonyos, hogy ebben az irányban méltányossággal tartozunk az ellenzéknek“.

Méltányossággal az ellenzéknek? Itt nem személyi harc van. Még pártok harca sem: nem az ellenzék szenvedett vereséget, hanem a magyar parlamentarizmus. A magyar alkotmányos életnek az az eddig érintetlen tere dultott fel, amelyen remélni lehetett, hogy a magyar nemzet, a magyar államiság, a magyar szabadság védekezni bír és amelyre nézve azelőtt még nem rombolták le mindazokat a felfogásokat, amelyek némi tartózkodást imponáltak ellenségeinknek, midőn nemzetünk és államiságunk ellen törtek.

A pénzügyi ex-lexből való félelem megszűnt; az alkotmányra letett katonai eskübe vetett hitet lerombolták; az utca ellentállásától való félelmet ha a parlamentet katonaság verné szét, eloszlatták. Ott állt nemzetünk már azelőtt is kivétközvetve mindabból, ami imponálhatott ellenségeinknek, tartózkodóvá tette ellenfeleinket. Többszörösen be lett bizonyítva azelőtt is, hogy a nemzettel mindent merni lehet; azért nem tartanak már tőlünk Bécsben. Senki sem törődik már a magyar nemzet érzelmével.

E rombolás közt még érintetlenül maradt a nemzet parlamenti ellentállási képessége; erre hivatkozhattak még rövid idővel ezelőtt a nemzetesebb szabadelvűpárti kormányok, ha tőlük tulságosan sokat követeltek Bécsben, Most e téren is bebizonyították magyar kézzel, — magyar balkézzel — hogy könnyű szerrel letörhető a nemzet. Elég erre egy merész elnök és vele egy többség, amely saját akaratának képzeli azt, amit rádiktáltak felülől, mint saját létezésének okát és feltételét.

Nem az ellenzéknek van szüksége méltányosságra, hanem a nemzet parlamentarizmusának erejét kell valahogy kitatarozni. Nem szabad megengedni, hogy fönmaradjon az a tudat, hogy a magyar nemzeti ellentállás most már semmivé tehető, minden súlyosabb következmény nélkül.

Itt ami magyar hazánkról, a mi nemzetünkről, a mi államiságünkről

van szó. E szentélyeket védő várról, melyben eddig ellenségeink is magyar nemzeti erőt véltek látni, de most bebizonyították nekik, hogy ez a vár — kártyavár.

Ez az, ami nem lehet, hogy ne nyomja Tisza István és Lukács László lelkét is!

Itt nem pártok felülkerekedéséről, pártoknak jutó elégtételekről, pártok győzelméről és vereségéről van szó, hanem a haza utolsó, legesiegtutolsó védváráról.

Mikor egy nagy napilap könnyű szerével, mint 1870-ben Olivier Emil ír a munkapárt győzelmes fegyvereiről, melyet le nem rak a megvert ellenzék előtt — a lap, mely (igaz, hogy németül ír) nem gondolja meg, hogy nem győzelem az, hogy magyar képviselők, kik pár héttel előbb a rezolúció mellett keményen állva, védeni akarták a nemzet meglevő jogállományát, pár héttel később fegyveres erővel dobáltatták ki azokat a magyar képviselőket, akik nem inogtak meg a nemzet jogállományának védelmében.

Még akkor sem lett volna ez győzelem, ha a többség sajátkezűleg dobálta volna ki a kisebbséget — mindössze is korcsmába illő verekedés lett volna: de már az, hogy a végrehajtó hatalom példát statuált a magyar államiság ellenségeinek arra, hogy miképpen hivatott be jog és törvény nélkül a rendőrség és a katonaság a képviselőházba és hogy a fegyveres erővel kitudja dobálni az ellenzékét — ez már csakugyan nem győzelem! Az a fenyegetőzés pedig, mely a német sorok közt feltalálható, hogy az eképpen győző párt tovább is tud győzni, csak azt a meglepő fogalmat árulja el, hogy vannak a legtekintélyesebbek közt is olyanok, kik előtt a magyar haza államisága békés és alkotmányos megvédhetésének lehetősége semmi, de a percnyi hatalom, a percnyi többség, a percnyi többségi akarat, a percnyi dac, a percnyi indulat, a percnyi elégtétel megszerzése — ez a minden, oly minden, aminek mindent fel kell adozni és lerombolva a magyar parlamentarizmust és az ebben rejtett vagy sejtett erőket: tovább „győzni“.

Tovább „győzni!“ Tovább leverni a nemzet parlamentaris védelmének lehetőségét és ezzel fenyegetőzni, ez „telum imbelle sine ictu“ mondaná Virgilius — egy gyenge és hatáskülső fegyver! Maga a fenyegetőzés megteszi már romboló hatását; maga az, hogy oda jutott a gyenge nemzet, hogy ilyesmivel fenyegetni lehet.

Ne méltányosságon gondolkozzék tehát a miniszterelnök, hanem hazája sorsán; azon hogy a magyar parlamentarizmus, a magyar államiság védelmének és kifejezésének utolsó, legutolsó vára. Szirmay dalolta, midőn várát ostromolták a labancok, ő pedig a vár udvarán a táncos nép közt elől járt: „Magyar magyart rontja, kár! Bár több esze lenne már!“

A magyar parlamentarizmus véd-bástyáit ne magyar kezek rombolják szét! és ha egy forró lázrohamban részt ütött rajta a magyar szenvedély, jöjjön el az a perc, amelyben azon legyen mindenki, hogy a tátongó részt áldozatkészséggel meg lehessen szüntetni, be lehessen építeni!

Az ex-megyefőnök ön- állóan szervezkedik.

— **Haller gróf főispánt elejtették.** —

Mig az ország többi vármegyéiben beszámolót sem mernek tartani az alkotmánytörő, törvénytörő munkapárti honatyák, addig nálunk: Udvarhelyvármegyében Ugron János, a Fejérváry darabontok ex-megyefőnöke szervezkedik; felcsapott repedt-hangu prófétának, muszkapárti vigécnek a falujában — Bögözben.

A megbízást — állítólag — felülől kapta és pedig *Haller* János gróf főispán megkerülésével, akinek a szürét — úgy látszik — már kitették Udvarhelyvármegyéből, hol eléggé kitombolta magát a kenetes öreg ur.

Az ex-megyefőnököt tehát elfogta a szereplési viszketagság. Cinikus mosolyait elővette, repedt hangját kormány-libazsirrall bekente és népgyűlést rögtönzött — Bögözben, hol ő a „méltóságos ur“ egyedül s két szál cigány hegedül...

Ehhez a muszkapárti kiruccanáshoz a szükséges csendőri fedezetért sem kellett a szomszédba faradni. A helybeli őrs rendelkezés alatt áll.

Hogy kik voltak jelen, azt ne kutassa senki sem, mert erre a darabontok egykori megyefőnöke — aki „verőkötő“-ként most sütkérezni próbál a muszkapárti lemenő nap visszaverődő tórsugaraiban — azt feleli: „a választók tulnyomó részének részvételével megalakult községi munkapárt“.

Hát vannak még választók Magyarország területén és kiválóan Bögözben!? És ha ilyen csodálatos módon megkegyelmezett halandók létezhetnek, vajh kik ők s merre van hazájuk!? Hiszen a választókat évről-évre épen a kormánypárt irtotta, hogy minél kevesebbet kelljen megvásárolnia. Annyi szent igaz, hogy a bögözi választók tulnyomó részéből is népgyűlést tartani — merész munkapárti fantázia...

De hát a koncon elősködő munkapárti akarnokságnak most is az a főcélja, hogy valamilyen formában port hintsen a közvélemény szemébe s ezzel másokat, a jó napi-dijért és potyaebédért kapható alakokat „szervezze“ a haza alkotmányos jogainak további letiprására.

Ez azonban nem fog sikerülni nekik: a Gotterhaltés, sárga fekete osztrák-imádó alakoknak. Az ebredő nemzet vissza üzi őket odujukba, honnan most ismét rövid időre előbujtak.

A jog, törvény és igazság a szövettö-zett ellenzék mellett van. A nemzetnek győznie kell...

Auffenberg ismét 270 milliót követel a nyomorékokon kívül. Ezért persze nem népgyűlésezik a méltás darabont ur...

Egy tanító-pár — kényszer-áthelyezése.

— Munkapárti bosszu. —

(-gh.) Az 1899. évi XV. t.-c. 167. §-a — többek között — így szól: „Állami és törvényhatósági közhivatalnok... valamely hatáskörébe eső cselekménye vagy mulasztása, illetőleg ezekre vonatkozó ígérete, vagy fenyegetése által, vagy általában hivatali állásának felhasználásával valamely választót bizonyos jelölt mellett vagy elleni szavazásra, vagy a szavazástól való tartózkodásra nem bírhat; a hivatali felelős a neki alárendelt köztisztviselőt nem utasíthatja arra nézve, hogy szavazási jogát egyáltalán és mikor gyakorolja vagy a szavazástól tartózkodjék, vagy hogy befolyását valamely más módon egyik vagy másik jelölt mellett vagy ellen, vagy választóknak a szavazástól való tartózkodása érdekében érvényesítse”.

Ezeket mondja a teteles törvény, mely — ugy-e bár — alkotmányunk szerint: mindenkit, még a királyt is betartására kötelezi. És ennek dacára: a főispán nem tartja be, mert ő — úgy látszik — e téren még a királynál is nagyobb ur...

Bán Mózsibá, kinek korcsmája van Székelyderzsben s erre a korcsmára igen nagy veszedelem a tanító által alakított és vezetett fogyasztási szövetkezet, — kormánypárti ember, de nem ingyen. Nagy ára van annak. El kell helyezni mindenképpen falujából az amugyis ellenzéki és szövetkezet-vezető tanítót. Erre a főispán és emberei könnyen kaphatók. Mit nekik egy tanító; egyszerűen áthelyeztetik és punktum. Ez pedig Mózsibának igen hasznos munka lesz, különösen ha a szövetkezeti boltot bezárják...

Igen ám, de hogy a kecske is jóllakjék s a káposzta is megmaradjon: — nem azonnal, mert Kiss Jakab erős taleju ember; másfél évtized óta boldogítja faluját, melynek apraja-nagyja szereti és egyetlen szavára, tűzbe menne érte. Várjunk hát egy keveset Mózsibá, szóltak a választás idején. Ha most elhelyeztetnénk, még azt mondanák, hogy ellenzéki magatartása miatt tettük. Ez pedig csak olaj lenne a tűzre és Székelyderzs jövőre még ellenzéki maradna. Itt tehát munkapárti furfanggal kell dolgozni, hogy a lólabát valamiképp fel ne fedzhessék a falusiak.

Kiss Jakab ugyanis az országgyűlési képviselőválasztások idején a Kossuth párti jelöltre szavazott, mint állami iskolai tanító. Ezért írták bele a mungók „fekete könyvébe” s ez az ő munkapárti szemmel látott megbocsáthatatlan bűne.

Az áthelyeztetést már akkor megígérték és ennek ellenére Kiss Jakab becsületes ember maradt; nem mondott le legszentebb meggyőződéséről — főispáni beidőzés után sem. Azóta Damokles kardjaként függött feje felett ez a munkapárti bosszu végrehajtása, de azért nem hitte, hinni nem akarta, hogy ennyire aljas szempontok irányíthassák a hatalom kezelőit...

Reményében csalódott. A hivatalos lap közelebbi számában napvilágot látott az áthelyezés, mely a világon a legigazságtalabb üldöztetésként hatott a Székelyderzs község népével egészen összeforrott tanító-párra. Hiszen másfél évtizedes mult köti a székely néphez, melyert feleségével Liphay Matild tanítónővel együtt, páratlan lelkesedéssel működött...

Vajjon miért viszik be a politika erkölcsételen, romboló hatását az iskolába? Hát már az is bűn, ha valaki becsületes magyar ember — szülőtte földjén, a magyar hazában...

Kiss Jakabékat nem áthelyezni, nem üldözni, nem megrendsabályozni, hanem tündöklő példaként kellene jutalmazni, hogy mi-

nél fokozottabb mértékben szaporodjék az ilyen derék, becsületes, puritán jellemű hazafiak száma, kik egész önfeláldozással csüngenek a nép szellemi és anyagi boldogulásán...

Hiszen az ilyen és ezekhez hasonló trükkök egy cseppet sem fogják szaporítani a munkapárti létszámot, mert ha becsületelés van és lesz a székelyderzsi székelyekben, esküvel fogadják és tartják meg, hogy munkapárti jelöltre ezután még csak azért sem adják szavazatukat, mert vezérembereiket így szétszakítják szerető keblükről.

A munkapárti bosszu visszafelé fog elcsúszni mindenképpen s Dr. Heltai Ferenc képviselő és Haller János gróf főispán urak így a kormány-politikának egyenes ellenségei maradnak. Jó lesz hát meggondolni még egyszer ezt az üldözés jellegével bíró áthelyeztetést...

Különben úgy értesülünk, hogy Székelyderzs község lakossága is teljes felháborodással fogadta a munkapárti csapást és nagyobb küldöttséget szerveznek, mely Zichy János gróf vallás- és közoktatásügyi miniszternél leplezetlenül megismertesse a helyzetet s kérje a tanító-párnak másfél évtized óta közmagelégedésre betöltött állásában való meghagyását. A küldöttség vezetésére Kossuth Ferenc nagynevű pártvezérünket kéri fel.

A vármegyei közigazgatási bizottság ülésén pedig Dr. Valentisk Ferenc orsz. képviselő úgy a főispánt, mint a tanfelügyelőt interpelláció keretében nyilatkozattételre fogja felszólítani.

Színes képek.

A főispán, mint főkapitányi trónvarományos.

Mégis csak nagy alak ez ami névleges főispánunk. Nem hiába használta oly soká a karlsbadi kurát... Már ugy emlegetik, mint államrendőrségi főkapitány-jelöltet.

Hát hiszen ha nem volna olyan öreg, rozoga, siralmas kinézésű egészsége, ami az erőszakot illeti, Pawlikék gazdájának egészen beillenek. Olyan rendet még nem látott Budapest, a milyent Haller János gróf nevében Pawlikék produkálnának.

Mert tetszik tudni, nem Haller gróf az erőszakos; ő csak bosszuálló és hajlandó bármió törvénytelenéget vállalni, amit az ő nevében mások kigondolni képesek.

Különben „A Nap” — úgy látszik — jól ismeri. Kijelenti, hogy olyan kiváló rendőr-szakember után, amilyen Boda Dezső dr főkapitány, alig hiszi, miképp „ismét politikai műkedvelők következzenek, csak azért, mert a főkapitányság előkelő állás és aki azt kívánja, jó dolgot kíván”.

Már pedig nyugodt lehet, Haller gróf a „jó dolgot” nemcsak kívánja, hanem ugyan-csak szereti. Másképen nem vállalkozott volna háromszoros főispánságra elvénuült, romlott idegzetű, ingerlékeny természetével csak azért, hogy neki jó dolga legyen.

A vármegyéknek és városoknak — mióta ő főispánkodik — úgy sincs jó dolguk. Ha történi is valami, abban sem szokott köszönet lenni.

Különben mi örvendénék a szerencsés elömeneteknek; legalább ott a sajtó-üldözés terén, embereire akadna s elvonná végrevalahára méltó jutalmát az itt elkövetett embertelenkedéséért. Hanem a rendőri sajtóirodát — bizonyára eltörölné vagy pedig sajtó képére és hasonlatosságára átalakítaná, ez szent igaz...

Bár csak kineveznék s utat-módot adnának a szegény öregnek, hogy minél nagyobb nyugdíjat kaphasson. Megérdemli.

Jó fiu volt és hü csatlósa a kormány-nak: Bánffy—Tisza—Fejérváry—Hhuen-Héderváry és Lukács, nem volt egyik ellen sem

kifogás. Egyformán szolgálta őket s mindig bizalmat szállított nekik hivatalból, fizetve vagy fizetetlenül, de ő állott rendíthetetlenül.

Neveztesék ki kérem; ő biztosan elfogadja, mert nagyon szereti ám a „jó dolgot” s aztán ha az Isten hivatalt ad, eszt is ad majd hozzá...

HÍREK.

— Az új verbunk. Mult számunkban szóvá tettük, hogy ezentul más nótát kell fujjanak a besorozott bundások, mert az erőszakkal keresztül vitt új katcnaí törvény erősen megváltoztatja az állapotokat. És „A Nap” már segített a bajon. Ime az új forsrift szerinti nóta:

Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj fel öcsém katonának,
Csapj fel fiam, csapj fel lelkem,
Mint már mondtuk ismételten.

Kitágult a hadsereg most,
Kell ott a magyar gyerek most.
Ha hiányzik egyik karod,
Egy lépéssel megtoldhatod.

Akinek egy szeme vagyon,
Mefeledő az még ragyon.
Abszolute megfelelő:
A cél mellé az is belő.

Két labad se kell, hogy legyen,
El lehet mozogni egyen.
Mert viszont a főtiszt urak
Helyetted is négy labuak.

Ez az egész, hinni tessék,
Bizonyisten csak bölcsesség.
Ha például nincsen lábam:
Nem lövik le a csatában.

— Kevesebb lesz az ünnep. X. Pius pápa még mult év július 2-án kelt motu propriájában intézkedett az egyházi ünnepek redukálásáról. A magyar püspöki kar Vaszary Kolos hercegprímás elnöklésével kérte volt, hogy Magyarországon a régi forma fönntartassék. Azonban a pápa ezzel szemben megmaradt előbbi álláspontja mellett és így ezután: karácson, husvét, pünköst másodnapja, Úrnapja, gyertyaszentelő boldogasszony (febr. 2.), gyümölcsoltó boldogasszony (márc 25.) és kisasszony napja (szept. 8.), valamint minden ország, nemzet, egyházmegye, tartomány és község külön védőszentjének ünnepe, még ha egyháziilag és nyilvánosan is megülték eddig — az ünnepek jegyzékéből törörendők. Szükség volt erre a pápai intézkedésre, hiszen a kettős ünnepek helyett is — különösen nálunk — hármat ültek dolgoztalanul, tivornyázás között.

— Jogász segédjegyző. Eddig Dr. Koncsa János volt egyedüli jogvégzett jegyző Udvarhelymegyéében, míg Dicsőszentmárton város főjegyzőjének választotta. Most pedig Oklánd község dicsekedhetik azzal, hogy nem is a jegyzője, hanem a segédjegyzője végzett jogász. Minap ugyanis Gergely Dénes végzett jogászt, volt közigazgatási gyakornokot Oklánd község egyhangulag segédjegyzőjének választotta.

— Ezüst mise. Koncsag Ignác székelylengyelalvi plebános július 30-án töltötte be papságának negyedszázados évfordulóját. Ez alkalomból a kerületi papság részvételével ünnepi mise volt és érdemeit Kiss András oroszhgyei plebános méltatta. Ad multos annos maironem Dei gloriam!

— Tanítói áthelyezések. Az állami tanítói karban nagy változások történtek. Egyrészeről mult számunkban már megemlékeztünk. Most közöljük az alábbiakat: Oláh Jakab Székelyvárságról Háromszékvármegyébe Kézdiszentlélekre; Ürmösiné Sándor Mariska Vargyasról Déva-csángótelepre, Hu-

nyadmegyébe; Kiss Jakab és neje Liphay Matild Székelyderzsről pedig Vámosgálfalvára, Kisküküllővármegyébe helyeztettek át. Az utóbbi áthelyezés kizárólag politikai bosszú szüleménye s épen azért ezzel külön is foglalkozunk.

— **Orbán Balázs báró**, a Szejke-fürdő alapítójának emlékét vasárnap (e hó 11-én) felújítja a kegyeletos utókor. Székely Dal-egyletünk közreműködésével ünnepélyt rendeznek, amelyen ünnepi beszédet Gálffy Ignác miskolci kereskedelmi iskolai igazgató mond.

— **Uj ügyvéd.** Dr. Daróczy Endre ügyvédet, aki közelebből sikeresen letette az ügyvédi vizsgát, a marosvásárhelyi ügyvédi kamara Székelyudvarhely székhellyel az ügyvédek névjegyzékébe felvette.

— **Az új püspökség Nyiregyházán.** Az új gör. kath. magyar püspökségnek Szabolcs-vármegye központján: Nyiregyháza városában leendő felállítására céljából, erőteljes és mindenestre figyelemre méltó akció indult meg. Felhívás és kérelem érkezett Budapestről az egyházmegye érdekelte papsága-, tanítósága- és híveihez s bizonyára mindenki csatlakozni fog az országos bizottság álláspontjához, mely nyomós érvekkel bizonyítja Nyiregyháza kétségtelen fölényét Hajdudoroggal szemben. A fontos kérdéssel közelebbről bővebben foglalkozunk.

— **A sósfürdői multság** iránt, melyet a székelyudvarhelyi eszmadia ifjuság e hó 11-én (vasárnap) d. u. 6 órakor kezdődőleg rendez a Gargely-féle Sósfürdőn, széleskörű érdeklődés mutatkozik. A rendezőség mindent elkövet, hogy a közönség jól mulasson.

— **Szervezik a konyhakertészkedést.** Nálunk, a Székelyföldön! Oh, dehogyan... Mi még távol vagyunk az ilyesmiktől! Itt a Nagyküküllő áldott vize értéktenül foly. Kevés hasznát látja a nép. Azonban Kaposváron már történik valami. Ott a kormány teljes komolysággal lát hozzá a bolgár rendszerű konyhakertésznek a meghonosításához. Kiküldöttéi Tervey Imre miniszteri tanácsos vezetésével fölkeresik a dunántúli nagyobb városok környékét s a konyhakertésznek propagandát csinálnak. A városi hatóságok útján fölvilágosítják a gazdákat és erre a céltudatos munkálkodásra serkentik. Tervey Imre miniszteri tanácsos, Zsilinszky Gábor miniszteri osztálytanácsos és Katona Béla műszaki tanácsos több gazdasági intézeti tanárral Kaposvárra érkezik, hogy a város környékének gazdanépe előtt kifejtse a konyhakertész nagy fontosságát, amely hivatva van megszüntetni a mai nagy piaci drágaságot is. Mi nagyon távol esünk az ilyen hasznos irányu munkálkodástól. Pedig a Székelyföldön a belterjesebb gazdálkodásra talán nagyobb szükség lenne, mint a Dunántul amugyis gazdag vidékein. De hát „szegény ember gondját, boldog Isten bírja!” Vezér nélkül, elszéled a nyáj...

— **Az építőmunkások országos vándorgyűlése Győrött.** A Magyar Építőiparosok Országos Szövetsége ez évi vándorgyűlését szeptember hónap 22-én a Dunántul ipari városában, Győrött fogja megtartani. Az építőiparosoknak ez az országos gyűlése rendkívül fontos és nagyjelentőségű ügyeket fog tárgyalni. Az építőipar körébe eső napi kérdéseken kívül tárgyalás alá kerül a kereskedelmi miniszter által most kibocsájtott, az építőipar gyakorlásáról szóló törvénytervezet, továbbá az építőipari követelések biztosításának megvitatása, a munkásbiztosító és az ipartörvény revíziójának megsürgötése, a munkaviszony törvényes szabályozásának kérdése, ugyszintén a kartellek ügyében állásfoglalás, az inasnevelés, inasotthonok és inasifjusági egyesületek létesítésének ügye, az iparosok járadék biztosításának és nyugdíjának fontos kérdései. A vándorgyűlésnek ez a bő anyaga a mellett tanuskodik, hogy a Magyar Építőiparosok Országos Szövetsége

a legintenzívebben foglalkozik az építőipar körébe tartozó munkaadó iparosok ügyeivel s érdekeiknek leghivatottabb szószólója, Magyarország az a legnagyobb és legerősebb munkaadószervezete. A győri vándorgyűlés iránt egyébként, amely balatoni kirándulással van egybekötve, nagy érdeklődés nyilvánul az építőiparosok körében. A vándorgyűlésen városunk építőiparossága, illetve az építőiparosok szövetsége is képviselteti magát.

Közgazdaság.

A műtrágyák használatának nemzetgazdasági fontossága.

A műtrágyák terméshozó hatása s az, hogy azoknak célszerű használata ugy az egyes gazdaságokra, mint az ország összes gazdaságának jövedelmezőségére oly nagy fontossággal bír, mikép ki kell mondanunk nyíltan és határozottan, hogy műtrágyák nélkül ma gazdálkodni sem lehet. A minden irányban dráguló munkás viszonyok és egyéb óriási terhek lehellené teszik, hogy akár mely gazdaság is jövedelmet hajtson, ha gazdája nem használ műtrágyát s nem alkalmaz szuperfoszfátot. A Magyarországnál kétszer nagyobb Németország nem azért használ fel tizenötöször annyi műtrágyát, mint Magyarország, mintha e rengeteg műtrágyának nem látna hasznát, hanem kizárólag csak azért, mert a elhasznált műtrágyák ára az elért termés többletben 3-4-szeresen megtérül.

Hogy Magyarország közgazdaságának minő nagy haszna volna abból, ha elegendő mennyiségű műtrágyát használna, az a következő számításból tűnik ki: Magyarországon terem 10 évi átlagban 41 millió mázsa buza. Hogy ezt az évi átlag termést 44 millió mázsára lehessen emelni, tehát 4 millió mázsa szuperfoszfátra volna szükség, melynek ára legfeljebb 40 millió korona. Ellenben a 4 millió mázsa többlet termésnek az ára csak 22 K-ás átlag árt véve alapul, 88 millió korona. Ha tehát a jelenleg felhasznált 20.000 waggon szuperfoszfát helyett 60.000 waggon szuperfoszfátot használ el az ország gazdaközönsége évente, akkor csupán buzából 48 millió koronával lenne nagyobb a tiszta jövedelem, mint most; nem számítva sem a nagyobb szalma termés többletet, sem a szuperfoszfát utóhatását, a mi pedig legalább is fél annyira tehető, mint az első évi szemtermés által elért tiszta haszon. Ez a 48 millió korona tehát a mai bevételekhez mérten szinte talált pénz volna, a mit ha az ország mezőgazdaságának további fellendítésére fordítana, ugy bizonyára óriási léptekkel haladna előre.

Ha az ország gazdaközönsége rendszeresen látna el műtrágyával talaját, akkor ennek termés fokozó hatása kihatna a következő növényekre is, s így nemcsak a buzáknál érne el egy bár lassu, de állandóan fokozódó emelkedést, de termés többletet érne el minden növénynél, a melyet természet, s ennek következtében nemcsak minden növényből nagyobbodó bevételei lennének, de hova-tovább több takarmánya is teremvén, állatait is jobban tartaná, vagy nagyobb számú állatot tarthatna, több istálló-trágyát természetne, jobban elláthatna istálló-trágyával is földeit s így egy általános fellendülés következne be gazdaságunk jövedelmezőségére tekintetében.

Valóban nem lehet eléggé ajánlani, hogy különösen az őszi gabonaféléket minden gazda szuperfoszfátba vesse.

Elszámolás.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Engedelmevel még egyszer igénybe veszem bocsos lapját s megejtem végleges elszámolást a 1908-ban „Bedő Ferenc református lelkes sirjának rendezése” és 1909-ben a „Református temető rendezése” című megindított gyűjtésekről.

Nem értem el egészen azt, amit ohajtottam, de elértem mégis annyit, hogy volt papunk sirja nem áll jeltelenül és gyomtól elborítva, hanem elég csinosan rendezve van, csinos kö jelzi nyughelyét kőalapú vasráccsal kerítve. Elértem továbbá annyit, hogy a temőnk bejáratánál csinos és elég szilárd kapu áll, főútjai némileg rendezve vannak. Felhívásom, kéresem nem volt a pusztában elhangzott szó, sokan siettek adományokkal a kitűzött cél megvalósításához hozzájárulni, akiknek most még egyszer köszönetemet nyilvánítom. Mikor többszöri nyilvános elszámolásaim alkalmával, egyenként megemlékeztem az adományozókról, nem tettem említést B. Aladár nyomdatulajdonos és szerkesztő Urról, aki mindkét ügyben a felhívásokat nemcsak szívesen közölte lapjában, hanem egészen díjtalanul nyomatott több száz példányban gyűjtőleveket és felkéréseket. Most, mikor az egész gyűjtési ügyet lezárom, hálás köszönetet mondok neki szívességéért. De megköszönöm a „Székelyudvarhely” szerkesztőségének is szívességét, hogy közléseimnek mindig készséggel és szintén díjmentesen helyet adott lapjában. Elszámolásaim a következők: I. „Bedő Ferenc sirja”. 1911. február 24-én közölt utolsó elszámolásom óta, egy magát megnevezni nem akaró adott 30 K. Az összes bevétel volt: adakozásokból befolyt 596 K 50 f. Időközi kamatokból 46 K 26 f. Összesen 642 K 76 f. Kiadások: Gál József kőfaragónak a szegélykövek kidolgozásáért és alap készítéséért: 200 K. Katona Miklós lakatosnak a rács készítése és elhelyezéseért 240 K 90 f. Egy sírkőért 90 K. A sírkő-állítási és alapjavítási költségekre 16 K 36 f. Összes kiadás 547 K 26 f. A bevételből levonva a kiadásokat marad készpénz, mint felesleg 95 K 50 f, az Agrár takarékpénztár helybeli fiókjánál 25048. számú betéti könyvcskén elhelyezve.

Hogy fentti összeg megmaradt s a sírkő mégis szépen kidolgozva gyönyörű felírással áll helyén, az kizárólag a helybeli m. kir. agyag- és kőipari szakiskola érdeme, amely a jelzett munkákat egészen díjtalanul végezte, ezzel róva le kegyeletét az egykor ott vallást tanított lelkes székely. Minden esetre a vezetőség nemes gondolkodásáról tanuskodik cselekmény. Fogadja ugy az igen tisztelt igazgatóság, valamint mindazok, akik ebben a munkásságban közreműködtek, hálás köszönetemet. II. Református temető. 1911. február 24-én közölt nyilvános elszámolásom óta újabb adományt nem kaptam. Az összes bevétel a 42 K 21 fillér időközi kamatokkal együtt 1982 K 21 f volt. Ez összegből adakozásból befolyt 1380 K; 1910-ben rendezett multság jövedelméből 560 K. Kiadások, Bartók Istvánnak a kapu teréért 60 K; Kelemen Lajosnak a kapu elkészítéséért 1124 K 20 f; Tusa Józsefnek kavics és flasterkő termeléséért 282 K 80 f; Dobai József kövezőnek, kövezési és utrendezési munkáért 571 K 76 f. Postabérek és levélborítékokért 15 K. Összes kiadás 2953 K 86 fillér. A kiadás többletét a magaméből fedeztem.

Székelyudvarhely, 1912. augusztus 3-án.

DR SOLYMOSSY LAJOS
kir. igazgató.

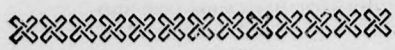
Szerkesztő üzenetek.

Gy. B. H. A „bájós” „pumpol”-ás ezuttal nálunk — legnagyobb sajnálatunkra — nem sikerülhet, mert a „zokogó idő” s több más üres frázis bennünket annyira nem hatott meg, hogy — ingyen közöljük az idegen helyről hozott bál meg hívókkal vidékünkön „bájós közvetlenséggel pumpolt” neveléségen csak egy „tiszta jövedelem” névsoros nyugtázását. Vármegyénkben három nyomda van s ez eddig a legkényesebb igényeket is kielégítette. Ha a tekintélyes mennyiségű felülfizetések nagy részét költséges meghívókra s más fölösleges dolgokra idegen helyre méltóztatott elküldeni, ugy egészen méltányos, ha a további „bájós közvetlenséggel” is idegenbe tetszik kopogtatni. A tanusító lappeldányért küldött 10 filléres bélyegyet ezennel rendelkezésére bocsátjuk a bál rendezőségnek, hogy a 16 K 70 f tiszta jövedelmet a szegény tanulóknak könyvtár-alapja javára ezzel is szaporítsuk. Különbö béke velünk és több székely honszeretet!...

B. Z. E. A kért cikkel annak idején megkaptuk. A másik közlését is megkezdjük. Szíves üdvölet.

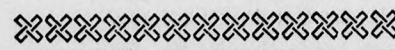
— **Csomagoló papir** kilőszámra kapható e lap kiadóhivatalában. Kossuth-utca 31.

Ne feledje el, hogy hirdeteink gondos atolvasása önnek valószínűleg *hasznára lesz*. Aki nálunk hirdet, annak sikere van. A hirdetés szövegezésében szívesen segítünk. Hirdetőinknél történő be-
vásárlásainál és megrendeléseimél a **„SZÉKELY-UDVARHELY”** c. ujságot felemlíteni szíveskedjék.

ÉRTESETÉS. A m. t. közönség szíves tudomására kívánom hozni, hogy Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 21. szám alatt, az eddigi Ferentzy és Kováts cég alatt álló és széleskörben előnyösen ismert **fényképészeti műtermet** saját nevem alatt fogom tovább vezetni. A m. t. közönség eddigi nagybecsű partolását hálásan megköszönve, kérem azt jövőre is részemre főtartani kegyeskedjék.

Kész szolgálattal:
Kováts István
fényképész.

*** A székelyek alkotmányának története,**

különösen a XVI. és XVII. században. Irta: Dr. Konnerth János Némethől fordította Balásy Dénes fővárosi tanár. Ára 4 K. Rendkívül érdekes, a székelység legsajátabb ügyeit tárgyzó mű, mely 408 oldalas, vas-kötetben a székelyek ősfoglalását, a Székek fejlődését, feladatát, kapitányait, a hulló vagy szolgabíró (székbíró), a főkirálybíró, az esküdteteket vagy székülöket, a jegyzőt vagy nótáriust, a falut vagy községet, a rendeket a Székelyföldön (A három rend, A földönlakók, Székely társaság, Székely bányája vára 1562, A darabntok, A

két első rend helyzete, lófők, A primorok vagy főnépek, Nemesek, jobbágyok, zsellérek), a székelyek hadi szolgálatait, a hadterhek felosztását a rendek között, muszály vagy hadi szemléket, a prásidium vagy határőrséget, a székelyek adózását, az egyenlő megterhelhetőség korszakát 1562-től 1601-ig, a rendes közterhektől való megszabadulás korszakát 1601-től 1657-ig, hadadót, török adót fizetnek a székelyek is, 1657—1601-ig, a székelyek birtok- és örökösödési jogát, a székelyek sóhordási jogát nagy tudással, kitűnő fordításban tárgyalja. Új nyomokon jár. Kiváló forrásmunka, gazdag adatokkal. Kapható Betegh Pál könyvkereskedésében Székelyudvarhelyt

Eladó szállodai és kávéházi berendezés.

Székelyudvarhelyt, Tunyogi Csapó Ferenc Központi szállodájában az összes berendezés szabad kezből folyó évi augusztus 22-től kezdve, jutányos árban eladatik.

Hirdetés az üzlet lelke! Hirdetés nélkül nincs forgalom! **HIRDESEN** tehát a „Székely-Udvarhely”-ben

Czell Frigyes és Fiai

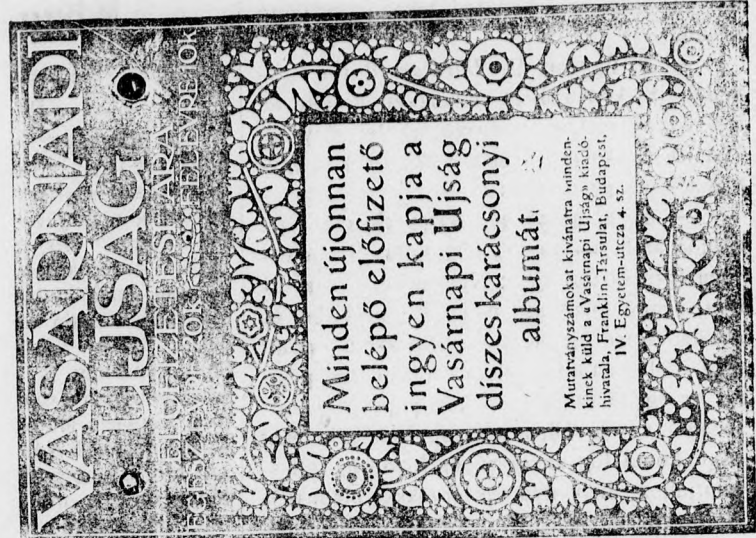
bortermelők és borszárművelők **Medgyes.** Legjobb beszerzési forrás természetadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. Kitűnő sajáttermés és vörös borok.

Udvarhelyvármegye Nemes Családjai. Szerkesztette: Pálmay József. Ára füzve 16 K. Míg a készlet tart kapható: Betegh Pál könyvkiadónál Székelyudvarhelyt. E díszesen kiállított, az egyes családok címereivel illusztrált mű, igen becses család-töréneti adatokat tartalmaz.

B O R!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi borszárművelő-kedőné.

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható

NIGRIN a legjobb cipőkrém az egész világon
Az eddigi világhírű wiksnek vitriol nélküli gyártása is.
St. Fernolendt Wien III. cs. és kir. udvari szállító.
80 éves gyári fennállás

SZÉKELY-UDVARHELY tiszta 48-as függetlenségi lap, Udvarhely megye legelterjedtebb közlönye. Megjelenik hetenként 2 szer. Előfizetési ára félévre 5 K. Elterjedt és fogva hirdetésekre a legalkalmasabb.

Ente Adria Rákóczy Szt-István Szepesi len legjobb magyar gyártmányú díszleveledpapirok. Ezekon kívül közönséges és finom, színes és virágos leveledpapirok és borítékok, levél-kártyák, vász-20-féle helybeli felvétel, leveledpapirosok stb. **Képes levelezőlapok** Nagyválaszték tájképes virágos, genre művész- és alkalmi kártyákból és üdvözlő jegyekből

Allandóan kaphatók mindenféle **kész nyomtatványok**, u. m. községi, körjegyzői, szolgabírói, végrehajtói, ügyvédi, lelkeszi, iskolai, üzleti és különféle magánügyi nyomtatványok.

NYOMTATVANYRAKTÁR

KÖNYVNYOMTATÓ- ÉS KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET **BETEGH PÁL** **KÖNYV-, ZENEMŰ- ES PAPIRKERESKEDÉS**

Mindenféle színű, nagyságu, súlyú és minőségű irodai és irodai **PAPIROSOK** vonalzott és sima leveledpapirok, vonalzott és rovatos papirok, rajzpapirok, írógéppapirok, esomagoló és selyempapirok, másolópapirok, itató-papirok, szűrőpapirok, torta- és befőzőpapirok, könyvkötő-papirok és papírkülönlegességek. Kártyapapirok. **Lemez-papirok minden sulyban. hangjegypapirok. Sorvezetők.**

Irkák, füzetek, jegyzetkönyvek, hangjegyfüzetek, rajzfüzetek, vázlatkönyvek, diszinták, szépirási és rondírási minták. Olcsó legyező-falrajzek, klozetpapirok, szivarkahüvely, szivarka névjegytárcák, Dohány-ésszivartárcák bőrből és fémből, Börtárcák, pénzes-erszények okmány és románytáskák.

Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. (saját ház). Ajánlja modern gépekkel szakszerűen berendezett villam-motoros **KÖNYVNYOMDÁJÁT** mindenféle könyvnyomdai munkák, u. m.: művek, füzetek, táblázatok, hatósági és üzleti nyomtatványok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, falragaszok, körlevelek, gyászjelentések stb. pontos és jutányos áron való elkészítésére. Ajánlja továbbá **könyvkötészetét** honnan izléses munkák a legrövidebb idő alatt olcsó áron kerülnek ki

Acelíró-tollak, ronditollak, üveg-tollak, tollszárazak, disztollszárazak. Ironok, fekete, színes és másoló-ironok, notes-ironok, csavarironok (crayonok), zsebironok, csavarironbetétek, ironvédők, iron-hegyezők. Kréták, iskolai, kávéházi és fajlező kréták, színes kréták. Tinták, legjobb irodai és másoló tinták, színes, vegy- és ruhajelző-tinták, bélyegzőfestek, tus, mezza, folttisztó, titbronz.

HEGEDŰ, hegedüvonó, hurok, hegedü-iskola, hegedü-alkatrészek. Gramophon és fonográfok, lemezek és hengerek. Hang-gó-sipok és orgonák. Mono-grammok fehérnemű és leveledpapiRJelzésre. Kézi nyomda. — Különféle bélyegzők, pecsétnyomók, pecsétjegyek, pecsétviasz, festékpárnák, ostyák. Ajtóablak és névfeliratok öntött fémből, erdészkalapácsok gyári árban.

A hazai és külföldi jeles írók művei, ifjúsági iratok és képes-könyvek folyton vannak készletben. Teljes „Magyar Könyvtár”. A székelyudvarhelyi **középiskolákban** és a városi és megyei **elemi népiskolákban** használatban levő **összes tankönyvek** raktára. Szótárak, térképek, naptárak, imakönyvek, albumok, emlékkönyvek, üzleti beíró könyvek, főkönyvek, pénztárkönyvek, naplók, jegyzőkönyvek, másolókönyvek, bevásárló könyvek zsebkönyvek (notesek), pénytár-tömbök (Block), bárcák és szelvénykönyvek.

Körzök, vonalzó, háromszögek, szögmérő, rajzdeszkák, tolltokok, itató-deszkák, olaj-szefesték minden színben. Ecsetek. Irodai és zsebtintatartók, disztintatartók, toll-állványok, szivacs-csésze, író-mappák. Legjobb dörzsmézők, gummiszalagok. — Rajzszögek, szőnyegszögek, kapesok stb